

เมื่อเยาวชนรวมใจ ผืนป่าจึงยั่งยืน

เรื่อง โยธิน อย่งจดี

ความสมบูรณ์ของป่าเป็นสิ่งสำคัญในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน นอกจากวิธีการปลูกต้นไม้และสร้างเขตพื้นที่อนุรักษ์แล้ว การสร้าง “ฝาย” ก็เป็นหนึ่งในวิธีการธรรมชาติที่ถูกสร้างขึ้นด้วยฝีมือมนุษย์ ช่วยกักเก็บน้ำและชะลอการไหลเวียนของน้ำ ป้องกันน้ำท่วมจากแม่น้ำลำธารได้ดี และยังช่วยรักษาแหล่งน้ำตามพื้นที่ต่างๆ ในฤดูแล้ง

ทำให้นักศึกษาเครือข่ายสิงห์อาสาภาคเหนือ 10 สถาบัน ได้แก่ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง มหาวิทยาลัยพะเยา มหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาลัยอาชีวศึกษาเชียงราย กว่า 100 คน พร้อมใจกันเป็นหนึ่งเดียวในการที่จะเป็นส่วนหนึ่งของการรักษาความสมบูรณ์ของผืนป่าเชียงราย

นับเป็นจุดเริ่มต้นของการดูแลผืนป่าอย่างยั่งยืน ในโครงการ “สิงห์อาสา

ภารกิจสร้างฝายชะลอน้ำ รักษาความสมบูรณ์ของผืนป่าเชียงายอย่างยั่งยืน” เพื่อรักษาความอุดมสมบูรณ์ของป่าต้นน้ำ โดยได้รับความร่วมมือจากมูลนิธิอุทกพัฒน์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ เครือข่ายชุมชนรักษ์ป่ากลุ่มน้ำลาว จ.เชียงราย และบริษัท บุญรอดบริวเวอรี่ ลงพื้นที่พร้อมกันที่ชุมชนป่าต้นน้ำบ้านห้วยมะเกลือ อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย เพื่อสร้างฝายชะลอน้ำ

วีระยุทธ บุญพญา ตัวแทนจากมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง เล่าถึงการร่วมโครงการนี้ว่า “ผมเป็นคนเชียงราย พบเห็นในหลายๆ พื้นที่มีน้ำแห้งบ้าง หรือน้ำท่วมบ้าง ฝายมีความจำเป็นสำหรับทุกพื้นที่ เพราะฝายเป็นตัวกักเก็บน้ำ หากที่ไหนน้ำแห้ง ฝายก็จะทำให้ที่แห่งนั้นมีน้ำใช้ตลอดทั้งปี ขณะเดียวกันถ้าที่แห่งนั้นเกิดน้ำป่าไหลหลาก ฝายก็สามารถกักกันเศษไม้ไม่ให้ไปสู่พื้นที่ของหมู่บ้านได้ด้วย ซึ่งครั้งนั้นมีชาวบ้านมาร่วมด้วย นับว่าเป็นการชักจูงทำให้ชาวบ้านมองเห็นค่าของน้ำในพื้นที่ของเขาเอง และใช้น้ำอย่างมีคุณค่าที่สุด

การรวมพลังสร้างฝายครั้งใหญ่นี้ เกิดจากความร่วมมือแรงร่วมใจกันของเครือ

ข่ายนักศึกษาสิงห์อาสา 10 สถาบันในเขตภาคเหนือตอนบน ที่ได้นำนักศึกษาชั้นปีต่างๆ จำนวนกว่า 100 คน มารวางแผนการทำงานร่วมกันเพื่อกระจายไปสร้างฝายชะลอน้ำตามแหล่งต้นน้ำ เมื่อมีน้ำอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ความชุ่มชื้นของป่าและผืนดินจะกลับมา เพราะฝายชะลอน้ำนี้ก็จะช่วยรักษา ชะลอน้ำ และสร้างความชุ่มชื้นอย่างยั่งยืนให้กับป่าได้

กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่พวกเราทำเป็นประจำทุกปี และมีพี่ๆ น้องๆ เครือข่ายนักศึกษาสิงห์อาสาเป็นกำลังสำคัญที่จะช่วยกันทำภารกิจนี้ และช่วยกันรักษาความสมบูรณ์ให้ผืนป่า จ.เชียงราย

ในขั้นตอนการทำ นอกจากนักศึกษาแล้วยังมีชาวบ้านในพื้นที่อีกหลายร้อยคนมาร่วมกันสร้าง ภาพที่เห็นแล้วรู้สึกประทับใจมากที่สุดคือการที่ได้เห็นทุกคนต่อแถวเพื่อเป็นเส้นทางในการลำเลียงวัสดุที่ใช้ในการสร้างฝายลงสู่ลำห้วยป่าต้นน้ำบ้านห้วยมะเกลือ โดยวัสดุที่ใช้หาได้จากธรรมชาติในพื้นที่นั้น

เริ่มจากการตีไม้และปักเสาระบุตำแหน่ง ใช้หินวางเรียงตัวกันเป็นแนวฝาย

แม้จะต้องเหน็ดเหนื่อย เสื้อผ้าเปียกปอน และมีเหงื่อไหลท่วมกาย แต่เหล่านักศึกษา เครือข่ายสิ่งทีอาสาและชาวบ้านก็ไม่ย่อท้อ เดินหน้าสร้างฝายกันอย่างแข็งขัน เป็นภาพของความช่วยเหลือเกื้อกูลต่อมนุษย์และธรรมชาติ โดยมีเจ้าบ้านที่ได้รับประโยชน์อย่างชาวบ้านมาช่วยเหลือและเป็นกำลังใจอยู่ตลอดเวลา

เราสร้างฝายแบบภูมิปัญญาชาวบ้าน จำนวน 15 ฝาย ตลอดระยะทางประมาณ 100 เมตร ซึ่งในพื้นที่ชุมชนป่าต้นน้ำบ้านห้วยมะเกลือ ต.ป่าจิว อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย ที่มีประชากรอาศัยกว่า 70 ครัวเรือน จำนวนทั้งหมด 200 คน จะได้รับประโยชน์ของการชะลอน้ำและเก็บกักน้ำคือ รักษาความชุ่มชื้นของผืนป่าต้นน้ำและเพื่อใช้บริโภคและอุปโภคยามขาดแคลนช่วงหน้าแล้ง”

ในขณะที่ นิตिरัฐ สิทธิชัยวงศ์ หนึ่งในสมาชิกที่ร่วมกันสร้างฝาย จากมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ เชียงใหม่ เล่าว่า “น้ำคือชีวิต การสร้างฝายจึงมีความจำเป็น

มาก ฝ่ายช่วยในการกักเก็บน้ำ สร้างความชุ่มชื้น ในฐานะคนในพื้นที่ภาคเหนือ จะเห็นตลอดว่า ภาคเหนือมีปัญหาเรื่องน้ำไม่น้อย ทั้งน้ำท่วมจากฝนที่ตกมากเกินไป หรือปัญหาภัยแล้ง ทำให้ไม่มีน้ำใช้อย่างเพียงพอในการเกษตร กิจกรรม

การสร้างฝายนี้ทำให้เรารู้ว่าน้ำมีประโยชน์แค่ไหน

อีกอย่างหนึ่งก็คือ การสร้างฝาย ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่หาซื้อไม่ได้มาทำแล้วทำให้เราเห็นประโยชน์ และเปิดโลกใหม่ให้กับเราเองด้วย โดยเฉพาะปัญหาของ

คนในพื้นที่ต่างๆ ที่มีความต้องการฝาย เราเองที่อยู่พื้นที่ด้านล่างที่มีการใช้น้ำจากท่อประปา แต่คนที่นี้ใช้น้ำจากฝาย หากน้ำแห้งจริงๆ ชาวบ้านก็จะไม่มีน้ำใช้ อยากให้ทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของน้ำ รู้ถึงผลกระทบอย่างแท้จริงหากเราไม่มีน้ำใช้"

อภิสิทธิ์ นุญสูง มหาวิทยาลัยแม่โจ้ หนึ่งในตัวแทนเล่าเสริมเพื่อน ๆ ว่า ปัจจุบัน

โลกของเรามีอุณหภูมิสูงขึ้นทำให้เกิดภัยแล้งมากยิ่งขึ้น บางพื้นที่ไม่มีน้ำกินน้ำใช้ ครอบครัวทำการเกษตรพบปัญหาภัยแล้ง น้ำที่ใช้ในการเกษตรไม่เพียงพอ ส่งผลให้เกษตรกรไม่มีผลผลิตเพื่อจำหน่าย ซึ่งการสร้างฝายจะช่วยกักเก็บน้ำ เกษตรกรมีน้ำใช้ในฤดูร้อนและฤดูแล้ง อยากให้มีการสร้างฝายเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้มีการกักเก็บน้ำไว้ใช้ต่อไป รวมถึงการสร้างจิตสำนึกในการ

อนุรักษ์และรักษาธรรมชาติมากยิ่งขึ้นด้วย ผมได้มีโอกาสไปออกค่ายกับสิงห์อาสาหลายครั้ง แต่ครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่ได้มาสร้างฝาย รู้สึกดีใจที่ได้มาสร้างฝาย ซึ่งทำให้ชาวบ้านได้มีน้ำใช้ต่อไป ได้ประสบการณ์ในการทำงานใหม่ๆ พบปะกับเพื่อนต่างสถาบัน รู้จักการเข้าสังคม ทำให้ผมเดินออกจากกรอบของตัวเองได้"

ปิดท้ายที่ สุวัฒน์ สิทธิบุญ ชาวบ้าน

ห้วยมะเกลือยง พุดถึงสิ่งทีนอง ๆ ทำให้กับ
พวกเขาว่า “เมื่อก่อนป่าต้นน้ำที่ชุมชนป่า
ต้นน้ำบ้านห้วยมะเกลือยงมีน้ำไม่พอใช้ใน
การอุปโภคและบริโภคในหน้าแล้ง ปลายัง
ไม่มีที่อยู่อาศัย เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นอยู่ทุกปี
ผมและชาวบ้านรู้สึกดีใจทีมีนอง ๆ เยาวชน
เหล่านี้ได้เข้ามาร่วมทำกิจกรรมการสร้างฝาย
รวมถึงคณะอาจารย์ หน่วยงาน และนักศึกษา
ทุกท่าน ทีมาร่วมกันในครั้งนี้ ซึ่งป่าต้นน้ำ
ยังต้องการหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาสนับสนุน
อีกมาก

เมื่อมีฝายจะช่วยชะลอความชุ่มชื้น
ของน้ำให้กับต้นไม้และลำห้วยในหมู่บ้านได้
ในหลาย ๆ ชุมชนต้องการฝายเป็นอย่างมาก
เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่ทำการเกษตร
เกี่ยวกับกาแฟและชา ทำให้ต้องใช้น้ำ
จำนวนมาก หากมีการชะลอน้ำ ชาวบ้านก็
จะมีน้ำใช้ในหน้าแล้ง ซึ่งชุมชนเราเป็นคน
ต้นน้ำ เราดูแลป่าจากต้นน้ำด้วย เพื่อให้
คนต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ มีน้ำใช้
ได้ต่อไป ■